

Economia

βιβλία και εκδηλώσεις

του Ευτύχιου Σαρτζετάκη*

Η προοπτική του βιώσιμου τουρισμού

Ανάγκη μετάβασης από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού σε ένα πρότυπο «βιώσιμου τουρισμού» το οποίο αξιοποιεί πλήρως τα ιστορικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, λόγω της υψηλής συμμετοχής του στο ΑΕΠ της χώρας (16,4% του ΑΕΠ το 2012) και της ακόμη υψηλότερης συμμετοχής του στην απασχόληση (18,3% της συνολικής απασχόλησης το 2012). Επίσης, πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος του στην κάλυψη μέρους του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας (51,2% του συνολικού ελλείμματος), ιδιαίτερα στην παρούσα οικονομική συγκυρία.

Παρά τη σημαντική ώθηση του κλάδου τα τελευταία δύο χρόνια, ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα, κύρια των οποίων είναι ο γεωγραφικός και ο εποχικός συγκεντρωτισμός του προσφερόμενου προϊόντος. Δηλαδή, από τη μια πλευρά πάνω από τα 3/4 της προσφοράς (σε κλίνες) συγκεντρώνεται σε Κρήτη (21%), Δωδεκάνησα (17%), Μακεδονία (14%), Στερεά Ελλάδα (13%) και Ιόνια Νησιά (11%) και, από την άλλη, οι τουριστικές μονάδες λειτουργούν κυρίως εποχικά (82% στην Κρήτη, 84% στα Ιόνια Νησιά και 90% στα Δωδεκάνησα).

Επιπρόσθετα, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον περιφερειακό ανταγωνισμό, καθώς κυριαρχούν οι μικρές μονάδες χαμηλών κατηγοριών, οι οποίες αδυνατούν να παρέχουν αναβαθμισμένες υπηρεσίες που θα προσελκύουν τουρισμό υψηλών εισοδημάτων. Σημαντικό πρόβλημα, τέλος, αποτελεί η χαμηλή αξιοποίηση του τουριστικού δυναμικού μικρού μεγέθους στις περισσότερες περιφέρειες. Δηλαδή, ενώ σε αρκετές περιοχές έγιναν σημαντικές επενδύσεις, αυτές δεν συνοδεύτηκαν από την απαραίτητη πολιτική διαφήμισης και προώθησής τους στον τουριστικό χάρτη της χώρας.

Τα παραπάνω στοιχεία, συνδυαζόμενα με τον έντονο περιφερειακό ανταγωνισμό και την υψηλή ελαστικότητα της τουριστικής ζήτησης, αναδεικνύουν την ανάγκη μετάβασης από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού ο οποίος βασίζεται στο πλαίσιο «ήλιος-άμμος-θάλασσα» σε ένα πρότυπο «βιώσιμου τουρισμού» το οποίο αξιοποιεί πλήρως τα ιστορικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα του συνόλου της ελληνικής επικράτειας.

Η αλλαγή προτύπου ανάπτυξης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος μπορεί με την κατάλληλη διαφημιστική προώθηση να προσελκύσει ένα σημαντικό τμήμα των συνεχώς αυξανόμενων περιβαλλοντικά ευαίσθητων τουριστών. Πρόσφατη μελέτη δείχνει ότι οι «πράσινοι» τουρίστες εμφανίζονται πλέον δυναμικά στην αγορά, απαιτώντας «πράσινες» τουριστικές υπηρεσίες. Η μελέτη (Ι. Ανθουλίδης, διπλωματική εργασία MBA, Πανεπιστήμιο

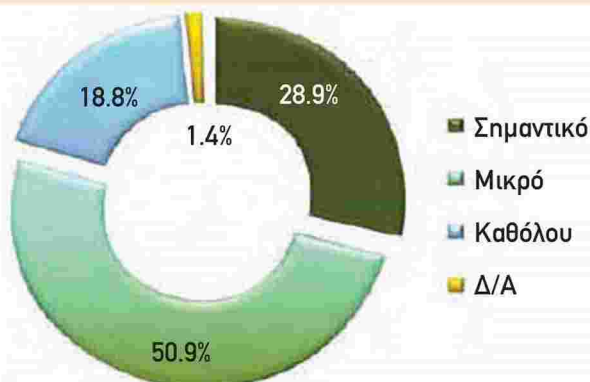
Μακεδονίας, 2013) βασίστηκε σε ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν εξ ολοκλήρου από ξένους τουρίστες σε ξενοδοχειακές μονάδες της Χαλκιδικής και της Πελοποννήσου. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, σχεδόν 30% των τουριστών θεωρεί την ύπαρξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων (ορειβασία, πεζοπορία, κ.λπ.) σημαντικό παράγοντα στην επιλογή ξενοδοχείου και ένα 50% μέτριας σημασίας. Επίσης, πολύ σημαντικό ποσοστό των τουριστών (πάνω από 60%, Σχήμα 2) δηλώνει ότι η ύπαρξη περιβαλλοντικής σήμανσης παίζει ρόλο στην επιλογή ξενοδοχείου.

Συνδυάζοντας τα παραπάνω δεδομένα με τις απαντήσεις των τουριστών οι οποίοι δηλώνουν στην συντριπτική πλειοψηφία πολύ (34%) ως μέτρια (58%) περιβαλλοντικά ευαίσθητοποιημένοι στην καθημερινή τους ζωή (Σχήμα 3), είναι προφανές ότι καθώς οι «πράσινοι» καταναλωτές αρχίζουν να συμπεριφέρονται και ως «πράσινοι» τουρίστες, τότε η ζήτηση για εναλλακτικό/βιώσιμο τουρισμό θα αυξηθεί ραγδαία στο άμεσο μέλλον.

Πέρα όμως από τα άμεσα οφέλη, η μετάβαση σε ένα βιώσιμο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη μακροχρόνια καθώς, ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής, η ροή τουριστών κατά τους θερινούς μήνες στην Ελλάδα μπορεί να μειωθεί σημαντικά, όπως επισημαίνουν διάφορες μελέτες (βλ., για παράδειγμα, Σαρτζετάκης και Καρατζόγλου, 2011, «Οικονομικές και φυσικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό», προσβάσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/klima/results.aspx>).

Για να κινηθεί ο ελληνικός τουρισμός προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αναβαθμιστεί ποιοτικά με σαφή περιβαλλοντικό προσανατολισμό και προσφορά υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού. Προς την κατεύθυνση αυτή θα βοηθήσει η προσθήκη νέων, υψηλής ποιότητας, ξενοδοχειακών μονάδων και συναφών υπηρεσιών, στο πλαίσιο ενός προσεκτικού χωροταξικού σχεδιασμού. Σημαντικότερη όμως, όσον αφορά την εποχική και γεωγραφική αποκέν-

Σχήμα 1: Η ύπαρξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων παίζει ρόλο στην επιλογή ξενοδοχείου:

τρωση, είναι η αξιοποίηση –με την απαραίτητη ποιοτική αναβάθμιση– του υπάρχοντος δυναμικού, ιδιαίτερα των μεσαίων και μικρών μονάδων κυρίως στις περιφέρειες οι οποίες δεν είναι ανεπτυγμένες τουριστικά. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος απαιτείται ο συντονισμός δράσης των μονάδων αυτών (που θα συμπεριλαμβάνει αποδοχή ελάχιστων standards ποιότητας) και η κατάλληλη προώθηση συγκεκριμένων προορισμών με βάση τα χαρακτηριστικά βιώσιμου τουρισμού που διαθέτουν (destination branding).

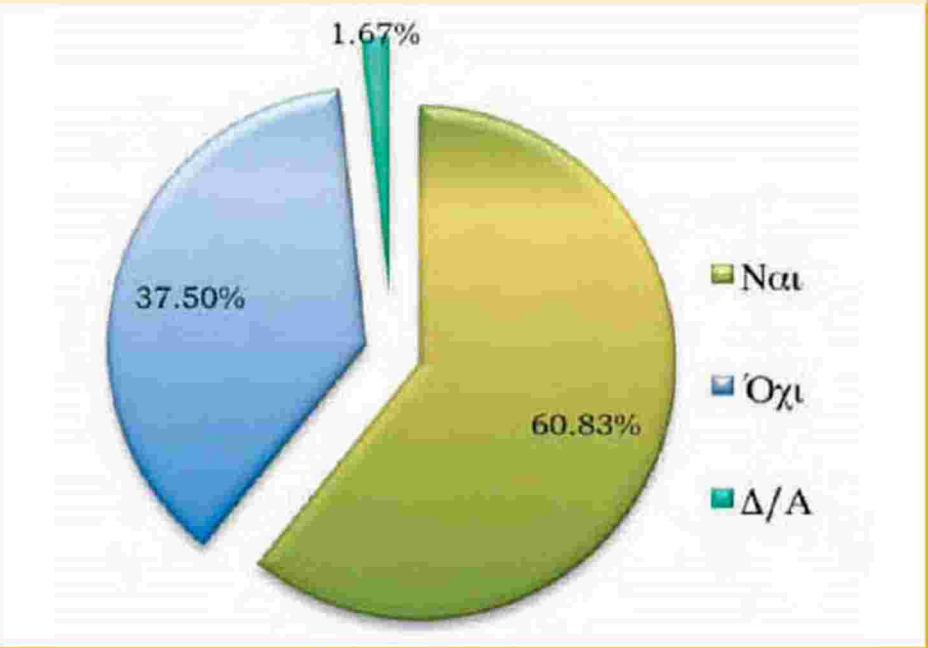
Μια προσπάθεια ανάδειξης της Κοινότητας Βυζίτσας στο Πήλιο ως βιώσιμου τουριστικού προορισμού έγινε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Βιώσιμη Διαχείριση Τουριστικών Μονάδων του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος. Οι φοιτητές Λ. Ριζόπουλος, Ν. Μανές και Κ. Βλάχου εξέτασαν τις δυνατότητες της Βυζίτσας να αποτελέσει πόλο έλξης τουριστών οι οποίοι έχουν υψηλές περιβαλλοντικές ευαισθησίες και προτιμούν εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες. Στην εργασία τους με τίτλο «Strategic Plan for the Development of Sustainable Tourism for the village of Vyzitsa, in Pelion» καταγράφουν τις πολλές και διαφορετικές δυνατότητες που έχει η περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού κάλλους, της αρχιτεκτονικής ομορφιάς και των περιπατητικών διαδρομών, όπως φαίνεται και στις φωτογραφίες που ακολουθούν.

Μονοπάτι πεζοπορίας

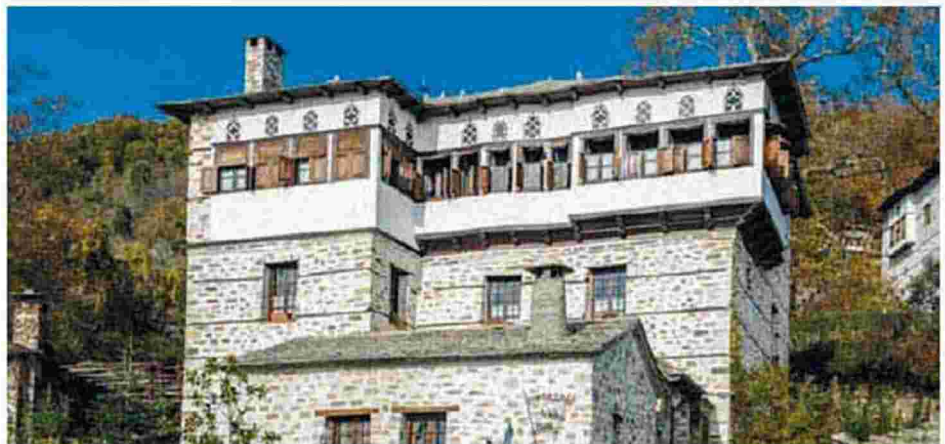
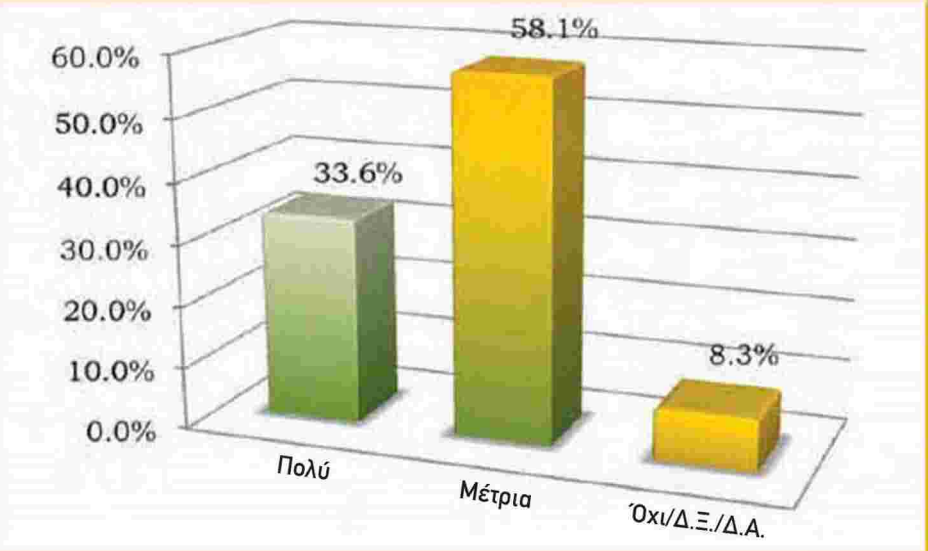
Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, η εργασία προτείνει βασικές δράσεις οι οποίες πρέπει να αναληφθούν, έτσι ώστε να αποτελέσει η Βυζίτσα βιώσιμο τουριστικό προορισμό για ξένους κυρίως τουρίστες. Το βασικό πρόβλημα που καταγράφει η εργασία είναι η απουσία συντονισμού μεταξύ των ιδιωτών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Η ανάληψη συντονιστικών δράσεων από τις τοπικές κοινότητες με τη συνδρομή των κρατικών φορέων προώθησης του τουρισμού είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη βιώσιμων εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα προσελκύσουν τουρίστες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και σε περιφέρειες οι οποίες παρά τα προφανή πλεονεκτήματά τους δεν έχουν αναπτυχθεί τουριστικά έως τώρα. ■

* Ο Εντίχιος Σαρτζετάκης είναι Καθηγητής Οικονομικών του Περιβάλλοντος και Διευθυντής του MSc in Sustainable Development, International Hellenic University. Επίσης, στο www.economia.gr

Σχήμα 2: Η περιβαλλοντική σήμανση παίζει ρόλο στην επιλογή ξενοδοχείου:

Σχήμα 3: Είστε περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι στην καθημερινή σας ζωή:

Τυπικός Ξενώνας στην Βυζίτσα